

Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa 2026

6.8 Taustamuuttujiin pohjautuvat tarkastelut

Kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus, kunnan koko ja vastaajien tehtävänimike

Osana arviointia tarkasteltiin eroja vastaajien ja taustamuuttujaryhmien välillä. Tarkastelut kohdistettiin pääasiassa johdolle tehtyyn kyselyyn, koska arvioinnissa oli kiinnostuttu erityisesti laadunhallinnan toteutumisesta organisaatiotasolla ja iso osa kysymyksistä oli suunnattu johdolle. Erot on raportoitu, jos ne olivat tilastollisesti merkitseviä ja merkittäviä (ks. luku 4.5), systemaattisia ja loogisia. Raportoitavia eroja oli organisaation (kunnallinen tai yksityinen), kunnan koon ja joidenkin henkilöstön edustajien tehtävänimikkeiden perusteella. Merkittäviä systemaattisia eroja ei löytynyt ylimmän johdon ja päiväkodin johtajien vastausten välillä, eikä henkilöstön vastausten välillä päiväkodin toimintakielen perusteella (suomi tai ruotsi). Raportoidut erot on kokonaisuudessaan taulukoitu liitteissä 4, 5 ja 6.

Kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen välillä oli eroja sekä johdon että henkilöstön vastauksissa (liite 4). Yksityisen varhaiskasvatuksen vastaukset olivat osassa väittämistä keskimäärin myönteisempiä. Yksityisen varhaiskasvatuksen johdon edustajat olivat esimerkiksi kunnallista useammin sitä mieltä, että tavoitteiden asettamiseen liittyvät väittämät, kuten tavoitteiden konkreettisuus, tavoitteista keskustelu henkilöstön kanssa ja niistä kertominen huoltajille, toteutuvat hyvin. Samaten yksityisen varhaiskasvatuksen johdon edustajat olivat useammin sitä mieltä, että toiminnan järjestämisen edellytykset, esimerkiksi henkilöstön rekrytointi tai taloudellisten resurssien suunnittelun ennakointi, toteutuvat heidän organisaatiossaan hyvin. Niin ikään yksityisen varhaiskasvatuksen johdossa arvioitiin useammin, että palautetietoa hyödynnetään monipuolisesti, ja että henkilöstön, lasten ja huoltajien osallisuuden edistäminen toteutuu hyvin. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (t-testien $p \leq 0,05$) ja efektiivisyydeltään pääosin pieniä, osa keskisuuria (VDA = 0,56–0,68).

Henkilöstökyselyssä oli samankaltaisia eroja kunnallisen ja yksityisen vastausten välillä. Yksityisen varhaiskasvatuksen henkilöstö arvioi kunnallista useammin, että henkilöstön, huoltajien ja lasten osallisuuteen liittyvät väittämät toteutuivat hyvin. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (Mann–Whitney U, $p \leq 0,05$) ja efektiivisyydeltään pieniä (VDA = 0,56–0,61). Vaikka erot olivat tilastollisesti merkitseviä efektiivisyydeltään osoittavat, että ryhmien väliset erot olivat käytännössä pieniä ja vastaukset kokonaisuudessaan samansuuntaisia. Aiemmissa kansallisissa arvioinneissa on näkynyt samankaltaisia eroja kunnallisen ja yksityisen varhaiskasvatuksen vastausten välillä ja on tuotu esiin, että kunnallisten ja yksityisten toimijoiden organisaatiot ja toimintaympäristöt vaihtelevat (ks. Harkoma ym. 2024; Siippainen ym. 2021).

Johdon vastauksia tarkasteltiin vastaajan **kunnan koon perusteella**: pienet kunnat (alle 5 000 asukasta), keskisuuret kunnat (5 000–19 999 asukasta), suuret kunnat (20 000–99 999 asukasta) ja suurkaupungit (yli 100 000 asukasta) (liite 5). Kokonaiserot olivat tilastollisesti merkitseviä (ANOVA, $p \leq 0,05$) ja parivertailuissa pääsääntöisesti pienten ja osittain myös keskisuurten kuntien edustajien arviot tavoitteiden toteutumisesta olivat heikompia, kuin suurten kuntien tai suurkaupunkien edustajien. Pienten kuntien vastaajat esimerkiksi arvioivat muita harvemmin, että yhteisten tavoitteiden asettaminen varhaiskasvatukselle tai toimintaa ohjaavien tavoitteiden yhteys organisaation strategiaan toteutuvat hyvin. Pienten kuntien vastaajat olivat myös muita harvemmin sitä mieltä, että laatutyön johtamiseen oli luotu yhteisiä toimintamalleja ja että

vastuunjaon toimivuutta arvioidaan säännöllisesti. Pienten kuntien edustajat vastasivat muita harvemmin, että varhaiskasvatuksen kehittämistä tukee pidemmän aikavälin arviointisuunnitelma. Toisaalta pienten kuntien edustajat arvioivat isoja kuntia useammin, että varhaiskasvatuksen taloudellisten resurssien suunnittelu on ennakoivaa ja hallittua. Lisäksi pienissä kunnissa oltiin isoja kuntia useammin sitä mieltä, että henkilöstön osallistuminen koko varhaiskasvatusorganisaation toiminnan arviointiin toteutuu hyvin. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (t-testien $p \leq 0,05$) ja efektikooltaan pääosin pieniä ja osin keskisuuria tai suuria (VDA = 0,56–0,74). Eroissa on kuitenkin huomioitava, että vertailtavat ryhmät olivat erikokoisia: vastaajista vain 4 prosenttia ($n = 34$) oli pienistä kunnista, 20 prosenttia ($n = 167$) keskisuurista kunnista, 33 prosenttia ($n = 276$) suurista kunnista ja 44 prosenttia ($n = 373$) suurkaupungeista.

Henkilöstön vastauksia tarkasteltiin vastaajien **tehtävänimikkeen** mukaan ja tarkasteluun sisällytettiin varhaiskasvatuksen lastenhoitajat, opettajat, sosionomit, erityisopettajat ja avustajat (liite 6). Avustajat arvioivat tarkasteltuja asioita usein myönteisemmin, kun taas opettajien ja erityisopettajien arviot olivat keskimäärin kriittisempiä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (t-testien $p \leq 0,05$) ja efektikooltaan pääosin pieniä (VDA = 0,55–0,63) ja avustajien ja erityisopettajien välillä paikoin keskisuuria (VDA $\geq 0,64$). Tuloksia tulee kuitenkin tulkita varoen, sillä avustajien ja erityisopettajien vastaajaryhmät olivat aineistossa pieniä (avustajat 3,7 % ja erityisopettajat 2,3 % kaikista vastaajista). Pienissä ryhmissä yksittäisten vastaajien vaikutus tulokseen on suurempi. Erityisopettajien muita kriittisempiä arvioita saattaa selittää heidän erilainen tehtävänkuvansa organisaatiossa sekä vaativampi koulutustausta. Erityisopettajat työskentelevät usein useassa ryhmässä tai konsultoivassa roolissa, jolloin voi olla, että heidän arviointinsa ei kohdistu samalla tavalla omaan toimintaan ja he tarkastelevat arvioinneissaan toimintaa suhteessa laajempaan kontekstiin (Syrjämäki & Heiskanen, 2023). Niin ikään opettajien kriittisempiä arvioita voivat selittää vaativampi koulutustausta, laajempi tarkastelunäkökulma sekä tehtävänkuvan kautta muodostunut tietoisuus kehittämisen tarpeista.